

Eigen weg,

door Jan van der Born

Gepensioneerd. Lege tijd. Te vullen tijd. Alle tijd of weer geen tijd. Ik hoor het de gepensioneerden om mij heen zeggen: "Ik heb het nog drukker dan toen ik werkte." Stapels boeken te lezen, stukjes te schrijven, dvd's te bekijken, reizen te maken en cursussen te volgen. Vergeet niet: het is een soort laatste kans. Of het is wel goed zo. Je hebt je bijdrage geleverd. Of je kijkt terug en vraagt je af: wat had ik nu toch nog graag willen doen? Mijn eerste verwondering was te ervaren hoe uit die chaos aan mogelijkheden vanzelf zaken naar voren kwamen, die als het ware bleven haken. Een soort match met wat van binnen leeft en nog ontwikkeld wil worden. Ik kan van alles plannen en bedenken, maar er is blijkbaar nog een andere stroom, die zich als je goed luistert laat horen. Pas dan ervaar je hoe je vastzit in allerlei patronen over wat hoort, wat kan en wat er zou moeten. Voor mij is het belangrijk te ervaren wat mij uitdaagt of wat ik al snel weer naast mij neer kan leggen. Op het moment dat ik mij bewust word van nu moet ik dit of nu moet ik dat stop ik er mee. Natuurlijk niet met boodschappen doen en stofzuigen, want dat moet altijd. Maar dan ineens is er iets, dat mij mee op sleeptouw neemt. Waar ik mee aan de gang wil. Waar ik mij verder in wil verdiepen. Het is alsof het mij uitkiest: stop hier even, met mij moet je iets doen. Het is prachtig dat je in dat proces kunt stappen en zonder vooropgezet plan op weg kunt gaan.

Nog een andere ervaring. Mijn laptop of pc gebruik ik niet alleen om te schrijven, te mailen, foto's op te bergen, een blog of een website te maken. Ik kan het niet laten er ook mee te spelen. Hoe werkt het? Kan ik een probleem zelf oplossen? Is programma A leuker of praktischer dan programma B. Uitproberen maar. Risico is dat alles vastloopt en ik voor de derde keer Windows opnieuw moet installeren. Maar ik heb er wel weer wat van opgestoken en meer greep gekregen op het medium waar ik mee werk. Sinds enige tijd heb ik ook een Apple-pc. Ik heb mij zelf wijs gemaakt dat dat is vanwege de mooie grafische mogelijkheden. Het verschil van Apple met mijn Windows laptop is dat bij Apple alles is voorgeprogrammeerd. Je, ik in ieder geval, kunt er niet mee spelen. Wel een mooi product maken. Het klinkt als een klok en het is zoals het is. Maar ik wil weten wat er binnenin zit: "Die wekker moet uit elkaar". Verwondering alleen is niet genoeg. Magie is prachtig, maar ik wil begrijpen, greep hebben op.

Herinneringen aan mijn middelbare school. Een vast programma en stampen maar voor een goed cijfer op je rapport. Kunstjes leren, omdat je het niet begreep. Stel je nu een school voor, die andersom zou werken. De school biedt van alles aan. Neem rekenen. Rekenen is spelen met getallen. Kinderen ervaren dat dagelijks om zich heen. Al spelend ontdekken ze dat. Het daagt uit. Natuurlijk bij de één meer dan bij de ander. Bij lezen en schrijven gebeurt precies hetzelfde. Spelen met

woorden. Luisteren naar verhalen. Zelf verhalen vertellen en spelen. Creatief en uitdagend en ook hier geldt: voor de één meer dan voor de ander. Door het te ervaren en er mee te spelen, met vallen en opstaan, leer je het te begrijpen, er greep op te krijgen. Geen gestamp, geen kunstjes. En die tafels van vermenigvuldiging dan? Je loopt toch al de hele dag te vermenigvuldigen en te delen? Dus blijkbaar is het handig als je die uit je hoofd kent. Geef mij een voorbeeld van een game waar niet bij gerekend moet worden. En wat te denken van eerlijk ruilen en verdelen?

Maar het belangrijkste is dat je onderweg leert hoe spannend het is om zelf van alles uit te zoeken en uit te proberen. Aan autonomie en zelfstandigheid hechten we toch veel waarde? Kan leren misschien toch leuk zijn, omdat het ons uitdaagt en nieuwsgierig maakt. Maar vooral ook omdat we zo onze eigen weg kunnen vinden. We ontdekken wat ons aanspreekt en wat met onze mogelijkheden en talenten overeenstemt. Nu we in het onderwijs gaan meten met opbrengsten en citoscores zit die eigen weg er niet in en worden we producten. Helaas is ook de pensioenleeftijd opgeschoven en zullen onze kinderen nog langer moeten wachten tot ze alsnog hun eigen weg kunnen gaan.

Wat betreft deze ideeën is John Dewey nog steeds een inspirerend voorbeeld. De school moet aansluiten bij de eigen aard van het kind en de eigen ervaring. Het volgende boek geeft zijn gedachten daarover weer: John Dewey over opvoeding, onderwijs en burgerschap. Een keuze uit zijn werk. Vertaling, inleiding en toelichting: Joop Berding. Amsterdam: SWP, 2011.